

Szertartások és vallási szokások az unitárius egyházban.

7-ik közlemény.

Urvacsora.

Ha e szertartásunkat csak külső gyakorlatnak tekintjük is, van benne megkapó szociális elem. Találkozás az urasztala körül. Szembenézés a gyülekezetnek máskor szétszórta élő és a magok dolgával elfoglalt embertársakkal, a hittestvérekkel. Vendégségben az Ur Jézus asztala mellett! Megemlékezés arról, hogy az az ő számára utolsó volt, mert csakhamar fölváltotta a kegyetlen emberi féltékenység és gyűlölet.

Igy szemlélve, innen a multból, sok szépet, de több tragikust találunk benne, s megértjük azt a nagy ragaszkodást, mellyel a keresztények magokénak tartották. De ugyanakkor megdöbben az a mérhetetlen nagy távolság, hová a keresztények szétszóródtak a jelek értékének és hatásának következtében.

Az unitárius pap kilépik az urasztala mellé. Arcán a meghaltság halvány komolysága. A földet érő fekete palást elfedi az ember testét, oda zárja a mellé az asztal mellé, amely már a lélek szárnyán elébe varázsolja azt a nagy embertársat, azt az édes testvért, aki mindig hívja magához a fáradtakat és megterhelteket, hogy megnyugosztalja az örökélet kiapadhatatlan forrása mellett. Ha csak annyi történik, hogy megemlékezünk arról a gazdag ajándékról, melyet Jézus személyében küldött az égi atya, már jelentkezik az idvezülés, a sorsunkkal kibékülés áldó és megszentelő érzése. Ekkor és így érezve a jelek átalakulnak a lélek táplálékává.

Ilyen transzsubstancióra mindig szüksége van a hívő léleknek, hogy újra szülessék. Nem a kenyér, sem az a csepp bor, hanem az, hogy Isten színe előtt állok és a legjobb testvér nagy ajándékát együtt élelem azokkal, akikkel életem össze van kapcsolva!

Ha megszentelődés földi ember számára lehetséges, itt az Ur asztala mellett bizalommal várható.

A pap szerepe szent miveletté válik az által, hogy ő lett Jézus Krisztus apostola a hivek boldogítására. Midőn a hivek által elhívott lelkipásztor ebben a minőségben jelenik meg az Ur asztala mellett, az apostolok utóda ő.

Erre a főmagasztaló és megszentelő találkozára eljönnek azok is, akiket életviszonyaik távol tartanak a templomtól. Fölmegyünk a nagy ünnepre, fölviesszük hálás szívünk ajándékát a hithűséget, a megbocsátó és engesztelő szeretetet. Ez a mi megszentelő áldozatunk az Urasztalától az Egek Urához. Ez a mi bűnbánatunk bevallása, hogy a gyötrő bánat helyét elfoglalhassa a megengesztelődés és a kibékülés Istennel és sorsunkkal.

„Lévén pedig ilyen alkalmatossággal hely Krisztusunkhoz való háládatosságunk megmutatására — mondja Agh István püspök — nem kell elmulatni ottan, ottan édes Jézusunknak hálát tulajdonítani, hogy nem sajnálotta Isten akaratja szerint érettünk még életét is letenni.“

Változatok az Urvacsora jelentősége körül.

Az evangéliumok és Pál érdekes változatokkal és a halál tragédiájából következő sötét színekkel festve adják elő az utolsó vacsorát. Egyben visszhangzanak: „ez az én testem, ez az én vérem“. Mintha Jézus maga mondaná! Holott mindig a husvéti bárányt és a vele akkor is, azután is gyakorlatban volt véráldozatot látták szemök előtt. Jézus maga lőn ez az áldozati bárány. Tehát amely szavakat Jézus ajakára adnak, azok csak annyiban felelnek meg Jézus gondolkozásának és hitének, hogy ő is követte a nemzet szokását s együtt költötte el a husvéti bárányt kis családjával: a tanítványokkal.

„Mikor pedig beestvedék, letelepszik vala a tizenkettővel, és amikor esznek vala, monda — bizony mondom néktek, ti közületek egy elárul engem... Mikor pedig evének, vevé Jézus a kenyeret és hálákat adván, megtöré és adá a tanítványoknak és monda, vegyétek, egyétek ez az én testem. És vevén a poharat és hálákat adván, adá azoknak mondván: igyatok ebből mindnyájan, mert ez az én vérem, az új szövetségnek vére, amely sokakért kiontatik bűnöknek bocsánatára“.

Hogy Jézus el volt készülve, hogy ez leszen utolsó vacsorája, ellenségei, a papok viselkedéséből, már sejthető, sőt valószínű, hogy hallott a Judás szerepéről, mert ily nyíltan alig mondhatta volna a tizenkettő előtt, hogy közöttük van az áruló. Amennyire valószínű ez, annyira feltűnő és kétséges, hogy a kenyér és bor kiosztásában azt az eljárást követte volna, melyet Máté (26 r. 26—28 v.), Márk (14 r. 22—24 v.), Lukács (22 r. 19—20 v.) és Pál (I. Kor. 11 r. 23—25 v.) oly hűségesen, csaknem azonos szavakkal közölnek. A mai ember az evangéliumok alapján azt kérdezi: lehetséges-e föltenni Jézusról, hogy ő magát a husvéti bárány helyett áldozatul adott báránynak minősítette, testét s véréit így szimbolizálta volna? Az állandóan használt kifejezések megszokottsága, megdöbbeneti a kételkedőt, de a hívő azzal nyugtatja meg magát: ez nem az én Jézusom. Nem az a Jézus ez, aki oly szelid és alázatos volt, hogy önmagára legkevésbé gondolt.

Az urvacsora historiatlan ott kezdődik, ahol Jézus élete végződik. A kereszténység életében nagyobb szerepe volt a keresztelésnél, mert míg az csak beiktató volt a szentek és a hívők gyülekezetébe, ez szüntelenül ismétlődő hiterősítő eszköz. Historiai fejlődése nagy változatokat mutat a forma és a lényeg tekintetében is. Általában mindig nagy átalakító hatást tulajdonítottak a szent jeleknek. Ha a keresztelés első lépés volt a Krisztus követői közé jutásra, az urvacsorával élés bizonyosága a szentek seregéhez tartozásnak. Gyakorlati alkalmazása hivatalos jelleget csak a 4-ik százban nyert, de csak az ötödikben alakult ki.¹

¹ Testvéri csókkal kezdődött, azután olvastak az evangéliumokból, a profetákból. (Sursum Corda).

Az urvacsora utáni megáldás és elbocsátás igen fontos volt, mert már Római Kelemen hosszú imát közöl, melyben i. e. emlékezés van: a betegek-ről és gyengékről, a bánatos szívekről, a békéről, fejedelmekről, kormányzókról s a világi hatóságokról.

Egy időben a reggeli ima után használták. Azután a Catechumenusok Missa-jával vonták össze (Missa Catechumenum vagy Proanaphora).

Az urvacsora a zsidó hatás idejében a szombat reggeli istentiszteletkor, később vasárnap reggel jött gyakorlatba, de kezdetben csak éjjel éltek vele.

Pál apostol a Csel. X. 7—16. szerint kenyér megszegésével kezdette: ἐν τῇ μιᾷ τῶν σabbάτων συνηγμένων ἡμῶν κλάσει ἄρτων.

A 9-ik százban gyakorlatba vették a szentelt kenyér kiadását, hogy a kommunikáns otthon is élhessen vele.

A keresztény egyházakban igen nagy eltérések fejlődtek ki. Egyik főkérdés volt: milyen viszonyban van az Úrvacsora Jézus Krisztussal, az ő testével és vérével. Mi a hatások az elemeknek? A hosszas ingadozás után a római egyház a tridenti conciliumban ezt mondta ki (1545—63): A kenyér és a bor a megszentelés által a mi Urunk Krisztus testévé és vérévé változik. Ezt nevezi a katolikus egyház transsubstantionak.¹

A *lutheri* egyház azt vallja, hogy a Krisztus teste és vére valósággal jelen van a kenyérben és a borban és akik azt eszik, azokkal egyesül (communicacio) a hit által. Ezzel szemben a transsubstantiatio elméletét teljesen elvetik és consubstantiationak nevezik. Ezt a felfogást *Zwingli* és a sweiziek bálványozásnak nevezték s tagadták, hogy az úrvacsora isteni elemet tartalmazna. Emellett vallották, hogy az úrvacsora intézménye szent és szükségképpen részt kell venni a kenyérből és a borból, a szent jegyekből, melynélfogva a Krisztus testét és véréét eszik és isszák, ellenben tagadják a transsubstantiatitot.

Kálvin, Bucer és az Anglikánok szerint: a Krisztussal való egységünk jele, aki táplál minket testével és vérével szellemben és ez hit által történik. A kenyér és a bor nem változik át.

A szent jelek kiszolgálása eltérően történik. A római egyház a kelyhet elvonja a résztvevőtől azzal a megokolással, hogy ha a borból eltalál csöppenni, azzal a Krisztus vére megszenteltetetik. Ezt a nehézséget a görög egyház azzal kerüli el, hogy a kenyeret és a bort együtt adja egy kanálban a résztvevő szájába. A kehely használatát az összes protestánsok gyakorlatba vették. A római felfogást a transsubstantiatio tanával igazolják.

Az úrvacsora kapcsolatban áll a konfirmációval. A katolikus a szentségek közé sorozza s bérmálásnak nevezi, „melyben szentlélek adatik embernek, hogy állhatatos lehessen a hitnek tartásában“. (Esztergomi püspök kiadása).

Unitárius felfogás és gyakorlat.

Dávid Ferenc a reformáció egyik vívmányának tartja, hogy Zwinglinek sikerült „a testes kenyérből való kifeslés. (Rövm. 10).

¹ A transsub. tana „nem alapszik semmi egyetemes, egyforma tradícion, hanem csak rendre, lassan formulálódott ki s elfoglalta az egyszerűbb felfogás helyét. (Drummond).

Először az úr vacsoráját tisztítá meg (u. o. 33). Az élőhíveknek szerezte a megfeszült Jézus az ő vacsoráját (13) 1555-ben letétezik a Krisztus testének a kenyérben való jelenléte (34) 1559-ben a térdhajtás kirekeszték a fennállással és közönséges kenyér hozták be, megrontván a misének minden praktikáját.¹

A XVI-ik évszázad alapvető munkája nem terjedett ki az úrvacsora elméleti fejtegetésére, eljárási utasítás sem maradt fenn. V. Kosa János püspök e század végén megjelent Catechesisében:

„Catechesis az idvességnek fundamentumáról rövid kérdésekre szentírás szerint való feleletekben“ a keresztelest az evangélium tanítása szerint kötelességnek mondja azoknak, „akik hisznek a Jézus Krisztusban és megismerik őt élő Isten fiának lenni“ Ezek felnőtt gyermekek, akik ezzel — úgy látszik — beiktatást nyertek az egyházba, mert a konfirmálásról s úrvacsoráról szó nem esik.

„Az úrvacsorában Krisztus haláláról és az Istennek hozzánk való nagy szeretetéről elmélkedünk“ — mondja Árkosi. — Urunk szerezte. Erről Szt. Pál is bizonyosságot tesz (1. Kor. 12.). Mások a bűnök bocsánatjára és hitünk megerősítésére rendeltnek mondják. Árkosi szerint: „Azt akarta Urunk, hogy minekutána hinni kezdtünk és bűnök bocsánatját szereztük, az Úr vacsorájában a Krisztus halálát hirdessük (Luk. 22,19), mert ezzel Isten különös kedvét mutatta irántunk, hogy saját fiának sem kedvezett.“ „Az Úr vacsoráját azért vesszük, hogy megemlékezzünk a Krisztus haláláról, mely által a bűntől és az örök haláltól szabadultunk meg.“

A Krisztus vacsorájában mintegy sokan egy testté lesznek. „Nem rendesen cselekednek, akik azt vallják, hogy a kenyér és a bor Krisztus testévé és vérévé változik a vacsorában, holott a Krisztus felment testestől a mennybe és köztünk nem lehet mind az utolsó napig (Csel. I. 9.11.).

„Az Úr vacsorájában a Krisztus halálát szükség hirdetnünk mindig. Akik tisztátalanul élnek, nem bocsáttatnak az Úr vacsorájához. Aki méltatlanul eszik, vétkezik. Tarts penitenciát, hagyd el a bűnt s nem leszel méltatlan.“²

Erős bűnbánó imát mond többek között: „Ne menj, uram, ítéletben szolgáladdal, mert nem viselhetné el haragodat, hanem

¹ U. o. 16: „sem a keresztségben sem az Úr vacsorájában semmi egyéb nincsen babonáságnál“.

² „Soha senki a régi keresztyények közül olyan gondokkal nem volt, hogy a megszentelt kenyér elváltoznék Krisztus testévé, hogy Krisztus húsa gyanánt ennek az úrvacsorában.“ Árkosi i. m.

tekintsd érettem esedező Krisztusodat és az ő drágalátos vérével mosd el undok bűneimet, ne utálj meg Uram és ne vess el színed elől, valami vagyok, csak tiéd vagyok, mert ha elvetsz engemet, kihez hajtsam fejemet?“

Az 1626-ban megjelent Disziplinához kiadott utasítás sürgeti: Szorgos gondoskodás legyen arról, hogy ezt a szent szertartást mindenki gyakorolja egybeillőleg a hitvallással (Confessio). A hallgatókat folyton buzdítani kell. Ha egyszerre nem mindenki járulhat az Úrasztalához, „évenként ezt a szent szertartást többször szolgáltatassák ki, mint ahogy eddig történt“. Hogy elődeink a XVI-ik században nagy súlyt fektettek rá, mutatják a Dávid Ferenc korából fennmaradott szent edények. Akkori hiveink vagyonságát, de egyben azt is igazolja a mai napig fennmaradott és büszkén használt aranyozott ezüst kehely, melyet a XVII-ik század elején csalódásig hű másolatban megkészített egyik unitárius ötvös.¹

Az úrvacsoraosztásról a Rendszabály ezt az intézkedést is szükségesnek látta fölvenni: (mert) ha osztályokra lenne osztva az egyház, könnyen megtehető, hogy az ünnepek egymást követő mindkét napján ugyanaz a szertartás ismétlődjék, hogy akik az elsőn részt nem vettek, a következőn járuljanak hozzá. Évenként úgy változtatva a rendet, hogy akik az előző évben elsőek voltak, a következőben utolsók legyenek. Mindezt a püspök bölcsességére és az egyház megegyezésére kell hagyni.

Ez a körültekintő intézkedés azt mutatja, hogy az úrvacsorával mindenki élt, valamint azt is, hogy népes gyülekezetek voltak. Nagyon üdvös lenne tudni, hogy volt-e szükség a püspök intézkedésére, de valószínűnek azt tartjuk, hogy városon és falun is az úri rendet mindig elől bocsátotta a közönség, mert a rendi felfogás szerint ez másképp nem is lehetett.

Ma is van bizonyos bevett szokás mindenik gyülekezetben is ez majdnem annyiféle, ahány gyülekezet van. Néhol a belső emberek vesznek vagy legelől, vagy legutoljára, majd az idősebb férfiak, az ifjabbak, azután a legények. A nőknél is néhol van ilyen sorrend. Az csak kis egyházközségekben fordul elő, hogy öregek és ifjak a két nem szerint egyszerre, együtt legyenek.

¹ E két kehely leírását Kelemen Lajos afiától hallottuk és írásban is várjuk.

A szokás és a hagyomány még sokáig fog uralkodni a templomokban s talán jobban is van így, mintha külföldi mintát követve, megcsappanna az érdeklődés.

Élénkülni kezd az a kérdés, hogy a közegészség ügye nem követel-e újítást? Azt, hogy a pap minden kommunikáns után megtörli a kehely szélét, vagy talán azt, hogy mindenkinek külön kis pohárban szolgálja ki a pap, az idő fogja eldönteni.

Az *úrvacsorai kehely* használatát nem szabályozza az evangélium s egyházi törvényünk sem intézkedik. A gyakorlat közös kehelyt ismer. Különbség annyiban van, hogy a nőknek, leányoknak, konfirmálóknak külön poharak van, ahol ilyet ajándékoznak, vagy szereznek. Eltérés észlelhető abban, hogy a kehelyt a r. katolikus pap a kezében tartja, a protestánsok átadják a résztvevőnek.

A deési *complanacio* rendeli, hogy a kommunikánsnak kezébe adják.

Az ürmösi zsinat rendeli a deési *compl.* szerint: a szent kenyeret, úgy a szent poharat is a pap mindennek kezébe adja, segíthet a mester. Ez alkalommal egy szentírásbeli helyet magyarázhat. Ugy látszik, hogy az úrvacsorai beszéd (agenda) mondása még nem volt általános gyakorlatban.¹

Koncz Boldizsár püspök nemcsak az úrvacsora vételénél szükséges eljárást, hanem az orációkhoz magyarázatot s több alkalomra imákat irt és hagyott hátra 12 pontba foglalva. Cím: „Az úrvacsorának rendes osztogatása közbe szakaszonként való osztatások és tanításoknak egy *formául* letett processussa.“

Tehát formulának tekintendő és több alkalomra. Az evangéliumi és apostoli helyeket egybeállította, mert ezzel is segíteni és könnyíteni akart a papjain, de egyben irányítja is szorosán az evangéliumi tanítás szövege szerint. Az elmélkedést mindenik esetre (12) megadja, imádság 5 van. Ezek, utasítása szerint, ismételtetők.

Hasonló eljáráshoz ismét ad újabb tanításokat és imákat 1—12 pont alatt. Ez már 9 imát tartalmaz.

Agh István az úrvacsora négyszeri kiszolgáltatását tartja szokásnak. A szentmihálynapi volt a negyedik.

¹ A kenyérből és borból maradt részt a papi háznál, pap, mester, curator költetheti el.

Ugy látszik, hogy még akkor is csak a szokás irányította a gyakorlatot. Ami természetes is volt, minthogy az 1626. évi rendtartásban csak arról esik szó, hogy „ezt a szent szertartást mindenki gyakorolja. Évenként többször szolgáltatassék ki, mint eddig történt.“

Az úrvacsorai szertartás módja lassan fejlődött ki. 1626-ban a papra s illetőleg a püspökre van bízva.

Agh István már erre is ad némi utasítást: az úrvacsora alkalmával nemcsak énekelni s könyörögni szoktanak, hanem bizonyos tractát, vagy tanítást is tesznek a predikátorok.

Az agendát a Consistorium rendezi: „Helyes dolognak tartja a Consistorium, hogy előre rövidesen legyen tanítás az Úri vacsorának természetéről és ezen szent munka alkalmatosságával a hívőknek Istenhez és Krisztushoz való kötelességekről és így az alatt, amíg az Úri vacsora kiszolgáltatik, legyen éneklés csak és szakaszonként könyörgés vagy hálaadás. . . Nem kell elmulasztani aztán édes Jézusunknak hálát tulajdonítani, hogy nem sajnállotta Isten akaratja szerint érettünk még életét is letenni.“

„Mikor a predikátor a könyörgést az Úr Krisztushoz igazítja mind ez s mind más alkalmatosságokkal, *Miatyánkot ne mondjon* utána, mert olyaténformán való Krisztushoz igazított könyörgés ritkán lehet botránkozás nélkül, nem lehetvén helyesen könyörgésünk beszédét a Krisztusról fordítani az Atyára. A mi beszédünket folytassuk és igazítsuk mindvégig a mi édes Jézusunkhoz, amint ennek példáját látjuk az Apostolokban is.“

„Mi unitáriusok senkit is, ha velünk úri vacsorával akar élni, eltiltani és megvetni nem szoktunk, erre a végre az szent úri vacsora ceremoniája úgy van rendezve mi köztünk, hogy senki a keresztények közül abban meg nem botránkozhatnak.“

Ha mások nem kívánják (ref.), hogy velük úrvacsorát vegyünk, „nincs miért kívánjuk velük ugyanazon egy asztalról részeseülni. Ha valaki velünk Isten gyanánt kívánja imádatni, „lelkismeretünk ellen való dolog volna velök úrvacsorával élni“.

A kenyér törése vagy előre fölívágása „legyen, amint vagyion a szokás szerint“.

Érdekes megjegyzést találunk Dersi Mózes karácsonyfalvi papnál a XVIII-ik száz második feléről a következőkben: „hogy itt valaki a Krisztus testét egye és szent véréét igya, azt csak meg-

gondolni is képtelen dolog“. Nem azért, „hogy itt valaki hitet vegyen magának és ez az ember lelkének kegyelempecsétje legyen, mert előbb, míg ide járulna valaki, hinni kell“.

Dersi Mózes karácsonfalvi pap 1798-ban az Ecclézsiái Ágen-dát az unitáriusoknál így rendezi: „8 nappal előre ki kell jelen-teni, hogy annál inkább ki-ki elkészülve és magamegróbálva az úr asztalának javaiból résztvehessen“.

Invocatio az úri szent vacsorának osztása előtt: „Egyetlen Egy Isten, kegyelmes Atyánk a J. Krban! Ki nagy irgalmasságotat és szeretetedet az emberi nemzethez kijelentetted kiváltképpen az utolsó időben mind közel s mind távolabbvalóknak, békességet hirdetvén a Krisztus által, hogy mindenek megtérnének, az igazságnak ismeretére jutnának és üdvözölnének“. Tovább magyarázza a Jézus szerepét: „Aki meghalt e világnak bűneiért, feltámadt igazulásunkért, tisztességel, dicsőséggel megkoronáztatott boldogulásunkért és feje lévén az ekklesziának szent asztalát is megterített, az ő hiveiért is keser-ves kinszenvedésének s kiontott ártatlan vérének örök emlékezetéért, hogy az ő szent testét és ártatlan vérét példázó kenyérből és bor-ból méltóképpen részesülvén, hirdessük az Úrnak halálát miglen eljő és az ő halála által szereztetett lelki jókban részesüljünk s lelki örömmel beteljünk.“

„Jövel azért kegyelmes Istenünk és mennyei kegyelmednek ál-tala szerelmes fiadnak szent asztalánál légy jelen mi velünk, hogy légyen erős a mi hitünk, tiszta és szent szeretetünk, állhatatos re-ménységünk, tökéletes cselekedetünk, hogy senki hiveid közül ál-dott fiad asztalánál ítéletet magának ne egyék s ne igyék, hanem a királyi asztalt minden egyéb asztaltól megkülönböztetvén, szent-ségünket isteni félelemben véghezvihessük, a te anyasztegyházadnak igazi tagjai lehessünk és jövendőben a bárány lakadalmában me-hessünk, hogy minden szentekkel egyetemben örvendezhessünk. Az Úr Jézus nevében. Ámen.“

Elmélkedése 12 pontból áll. Mindenik végére ima: O, mi sze-relmes Atyánk! stb. kivéve a 12-iket, melyet így végez: Tehát az Úr Krisztus halálát gyalázatos sok kinját, valaki bárány jegyesse, most és mindenkor hirdesse. Amen. *Követi*:

Hálaadás az úri szt. vacsorának osztása után. *Ima*. Berekesz-tés: „Az Úr J. Kr. felkelvén a végvacsoráról, szerelmes tanítvá-nyaival dicséretet éneklének és az olajfáknak hegyére kimenének“. (Mt. 26:30)

Itt sincs más egyéb hátra : Menjetek el békességben Úr Istennek áldottai. Dicsérjétek mindenkoron a ti szt. Atyátokat. Amen.

A másikat 9 részre osztva imával végezi. Utolsó szavai : Jövel hozzánk Uram Jézus, jövel hamar. Ámen.

A harmadik után már használ berekesztést.

Az úrvacsora *Ferencz J.* szerint „Jézus halálának szent emlékjele, egyházi törvény — canon — szerint az anyaszentegyházak hiveinek évenként négyszer szolgáltat ki a templomokban . . . Az úrvacsora anyagát teszi kis négyszögű falatokra vágott kenyér és természetes állapotban levő bor“. Megelőzi a rendes istentisztelet. A lelkész kilép a templompiac közepén levő „szentasztal“ mellé, ott az ünnepélyhez alkalmazott szent beszédet (*Agenda*) tart, azután hiveit áhítatosságra hívja fel, imát mond, melyet a *Miatyánkkal* zár be. Legelsőbbben a pap vesz kenyeret s azután adja hallgatóinak. A borból is. Eközben *dicséretet éneklése*. A templom piacára a szokásos rend szerint előbb a férfiak, azután a nők, a népességhez képest, több csoportban az *úrvacsorát felveszik*. Azután helyeikre menvén, a férfiak állva, a nők leborulva rövid, csöndes áhítatoskodás után leülnek. A lelkész ismét imát mond, melyet a *Miatyánkkal* és *Megáldással* zár be. A keresztény szeretetet és kegyességet ismét hathatósan lelkőkre köti, ünneplésökre áldást kér Istentől s így elbocsátja. „Betegek mindig élhetnek úrvacsorával.“

„Hit és remény nélkül az úri szent vacsora a léleknek nem lesz ama tápláléka, mely az élet küzdelmeire megedz s az igazságért, ha kell erőt ad meghalni.“

„Öltözzünk fel mennyegzői ruhát, hogy lelkünk jegyese, Krisztus gyönyörködjék bennünk az ő vacsorájánál.“

„Készítsünk magunknak utat ama szent hajlék felé, hol a Fiu az Atya Istennek jobbján ül, királyi székét angyalok veszik körül.“

„Nekünk éreznünk kell, hogy üdvöt és boldogságot nem a külső embernek keresztrefeszítésében, hanem a bensőnek, a szívnek, a léleknek megszentelésében kell keresnünk.“

„Uj szövetség az — melyet Isten és ember között Jézus szerzett, szerezte övéi iránti szeretetből, az ő emlékezetére, a bűnök bocsánatjára, a fáradt lelkek megnyugtatóására, a felebaráti szeretet elevenítésére, a halhatatlanság felőli hit és remény zálogául.“

„Legyen ez a szentvendégség egy lépcső, mely közelebb visz rendeltetésünkhez ; legyen jegygyűrű, mellyel magunkat Krisztusnak,

azaz az ő magasztos elvének ujólag eljegyezzük; legyen egy égi pecsét, mely szívünkbe nyomja szent bélyegét a legszentebb érzelmeknek, a legnemesebb gondolatoknak, minőkkel e földön birhatunk“.¹

Konfirmálás.

A „szent jegyekkel élésre“ elő kell készülni. Az őskeresztények közé újakat csak konfirmálás után lehetett felvenni. Ma is megfelel a helyzetnek, ha azt mondjuk, „ezennel egyházunk önálló tagjává nyilvánítlak“, „felavatlak“. Helyesen jár el, aki a közönség előtt hitvallást mond el és fogadalmat tétet a konfirmáltakkal. A nyilvános kikérdezés a XIX-ik évszázban kezdődött. Akik az őskeresztények közé szándékoztak belépni, három előkészítő fokozaton mentek át, u. m. hallgatók (audientes), térdelő (genuflectentes), megvilágosodottak (competentes φωτισόμενοι) voltak. Akik az utolsó fokra eljutottak, azokat megkeresztelték, imával, kézzel és sókiosztással felavatták. Ezután részesültek úrvacsorában.²

Az unitárius ifjakat kötelezi a Tanács, hogy kellő előkészülettel vegyenek úrvacsorát.

Minthogy a káté tanulása kötelező volt már a XVI-ik százban, az unitárius ifjak készületlenül nem mentek az úrasztalához.

1720-ban a szentlászlói püspöki vizsgálat rendeli: úrvacsorát venni kötelesek az ifju legények és megért idejü leányok.

A XVIII. évszázban az úrvacsorára való előkészítésre kis káté adatott ki. Egy másolt példánya 1759-ben készült a kissárosi iskolában. Ebből következik, hogy Szent-Ábrahámi püspök erről is gondoskodott. Kérdésekben és feleletekben tanulja meg az ifju, hogy és kitől származott az úrvacsora. E kis könyv szerint Jézus azért szerezte, hogy az ő kinos és keserves halálának emlékeztére mindvégig megmaradna és az ő halála által szereztetett drága jó: „a bűnnek bocsánatja és az örök élet kellőképpen is ábrázol-

¹ Jézus vevé a kenyeret, meglörte és megáldotta εὐχαριστήσας, εὐλόγησας.

² A róm. katolikusok a konfirmálást szentségnek tartják és a püspök jogkörébe helyezik, chrismanak vagy kenetnek mondják (olaj és balzsam). A görög egyházban a Szentlélek ajándékának jegye. A lutheránus és református egyházakban egyszerűen a kézzel, egy mondással és áldással végzik. Némely egyházak az egyházba felvételnek tekintik és kézzel, egy mondással végzik. (Csel. 8,14.)

atnék és a hiveknek az Úr Krisztussal és egymással való lelki egyesülése egységesen bizonyíttassék, mert sokan egy test vagyunk, akik egy kenyérből és egy pohárból részesülünk“.

„Az úrvacsorára elő kell készülni. Minden ember szálljon lelki ismeretébe, vizsgálja meg magát, vajjon élt-e a Krisztus parancsolata szerint s nem bántotta-e meg az ő jóltevő Istenét“. Így imádkozzék:

Én Istenem, az én ifjuságomnak vétkeiért bocsásd meg énnekem, hogy lehessen üdvösséges e szent vacsorával való élesem. A te szent fiadért hallgass meg — Ámen.

Az úrvacsora vétele utánra ismét imádságot tanít az ifjunak.

A gimnáziumi tanulóifjuság a katechesis különböző kiadásai-val el volt látva, de volt egy kiskaté azok számára, akik a felső osztályba, a diákok közé akartak belépni. Ezt megtanultuk és kétheti vezeklés után fel kellett mondani. Igen izgató feladat volt nekünk, akik Tordáról vagy Keresztúrról gyűltünk össze, mint amugy is teljesen idegeneknek. Ezt jogosan nevezhetem konfirmálásnak, mert aki ezt elmondotta, az már vehetett úrvacsorát.

Az iskolai törvény erre is kiterjedett. A XIX. évszáz 40-es éveiben kiadott főiskolai törvény így intézkedik: „vallásunkat követő mind benn, mind künnlakó felosztályuak . . . valahányszor szentvacsora osztatni szokott, azt illő előkészülettel felvenni kötelezetnek“.¹

Az úrvacsoravétel szorosán csak a 7—8-ik osztálybeliekre volt kötelező.

A konfirmálást rendszeressé és többé-kevésbé egységessé a Ferenc József kátéja tette. E kis könyv sok kiadást ért és sok lényeges változáson ment át mindig előnyére. Helyesen szerkesztett kérdéseivel és feleleteivel, valamint gazdag magyarázó jegyzeteivel még sokáig fog jó szolgálatot tenni a konfirmációra előkészítés igen nagy fontosságú munkájában.

Mínthogy az unitárius ifjuságnak nagy többsége falun bevégzi a tanulást s jórészt az olvasást is, a papra vár az a nagy feladat, hogy a serdülő ifjakat hitünkben valóban konfirmálja, ingathatatlanul megerősítse. Ezt tartva szem előtt állandóan hangsúlyozzuk, hogy az újabb tanácsi utasítás szerint a 14 évet betöltő ifjakat ösz-

¹ A Főtanács 1853-ban szabályozta. (26. jk. sz.)

től tavaszig tartsák kezök alatt és készítsék elő nemcsak a hitvallásra, hanem az egyházi életre is. Egyházunk történelmét, szervezetét ismerje meg, sajátítsa el minden ifju, aki a felavató szép ünnepre készül. Ugyanakkor fogadalmat tesznek a gyülekezet előtt és bejegyzik nevöket a konfirmáltak anyakönyvébe.

Ezt az alkalmat áron is megvegyétek és egész szívvvel, lélekkel azon igyekezzetek, hogy gyermekeitek, ifju híveitek, öntudatos unitáriusképpen lépjenek be az életbe.

Dr. Boros György.

SZABAD VAGYOK.

Vak voltam eddig és szegény.
Most megnyílt előttem a csoda-ajtó,
Feltárúlt nekem a meglátás világa
S a gazdagságnak minden kincses álma.

Bús voltam eddig és fekete.
Most új hangok futnak szívem húrjain:
Mosolygó, kacagó, szent örömök
S a fehérség színe bennem már örök.

Rab voltam eddig s a magamé.
Most széttört rajtam az acél-bilincs.
Eddig voltam a békétlen, öröklázadásé,
Most megnyugodtam és szabad vagyok,

Mert most az életem egészen a másé.

Fekete Lajos.